

Лопаносова Тетяна,

Національний університет «Острозька академія»

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Стаття присвячена аналізу психолінгвістичних особливостей вираження емоцій в англomовному лінгвосоціокультурному просторі. У статті досліджується зв'язок когніції з емоцією. Пропонується визначення понять «емотивність» та «емоційність». Розглядається емотивний компонент значення слова як відображення емоцій.

Ключові слова: емоції, когніція, емотивність, емоційність.

Статья посвящена анализу психолингвистических особенностей выражения эмоций в англоязычном лингвосоциокультурном пространстве. В статье исследуется связь когниции и эмоции. Предлагается определение понятий «эмотивность» и «эмоциональность». Рассматривается эмотивный компонент значения слова как отображение эмоций.

Ключевые слова: эмоции, когниция, эмотивность, эмоциональность.

The article is devoted to the analysis of the psycholinguistic peculiarities of expression of emotions in the English-speaking linguistic sociocultural scope. The connection between the cognition and emotion has been studied. The notions «emotivity» and «emotionality» are defined. The emotive component of the meaning of the word as a representation of the emotions has been examined.

Key words: emotions, cognition, emotivity, emotionality.

Здатність мови виражати емоції є однією з її фундаментальних властивостей. Тому емоційне в мові завжди привертало увагу дослідників. Як відомо, емоції – це психічні реакції, які оцінюють характер впливу на людину зовнішніх чинників. При означуванні емо-

цій у свідомості вони набувають власного змісту, репрезентуючись в емоційних уявленнях або когнітивних образах.

Під емоціями розуміють особливу форму ставлення людини до явищ дійсності, що зумовлено їх відповідністю або невідповідністю потребам людини [3, с.675]. До того ж, емоції відображають не об'єктивні якості предметів світу, а їх значення для діяльності мовця, а також їх значення для мовця в даний момент, тобто миттєві емоції [4, с.97-103]. Емоції не тільки випробовуються, але й маніфестуються мовою, демонструються свідомо, імітуються та провокуються мовцем. З цією метою вони концептуалізуються, вербалізуються і семантизуються мовою і в мові, що дозволяє як висловлювати їх, так і говорити про них. Зіставляючи когніції та емоції, Фр. Данеш зазначає, що «когніція викликає емоції, так як вона є емоціогенною, а емоції впливають на когніції, так як вони втручаються в усі рівні когнітивних процесів», що при всіх їх відмінностях вони є двома головними параметрами здатності людського розуму, досвіду з особистісними та соціальними аспектами. Вони тісно взаємопов'язані в структурі особистості: когнітивні процеси супроводжуються емоціями, емоції когнітивно осмислюються [6, с.272-291].

Емоційні стани людини не можуть бути виражені мовними засобами однозначно. У лінгвістиці паралельно використовуються два терміни «емотивність» і «емоційність». Перший відноситься до трьох базових характеристик мови взагалі й художнього тексту зокрема (когнітивність, комунікативність, емотивність). В. І. Шаховський бачить розходження поданих термінів у тім, що на мовному рівні емоційність як психологічна категорія трансформується в емотивність (лінгвістичну категорію) [5, с.9].

Відомо, що слово володіє не тільки предметно-логічним змістом, а й наділене емоціональним та експресивним значенням, за допомогою якого людина виражає свої емоції, хвилювання, почуття [7, с.79]. Емотивний компонент значення слова є результатом відображення емоцій в слові в процесі їх вербалізації та семантизації. Будучи соціально узагальненим, він служить для індивідуального вираження емоційної оцінності об'єктів світу, його реалізація відбувається в емоційних ситуаціях спілкування через емоційний тип мовленнєвих актів. Все це дозволяє говорити про особливий, емоційний, тип комунікації [5, с.88-100].

Різні культури по-різному відносяться до емоцій, надаючи їм соціальної конотації, а це впливає на соціальну організацію та семантичне втілення тих чи інших елементів в структурі значення емоційної лексики. У всіх відомих мовних системах існують мовні знаки, концепти для позначення емоцій, яким кожен окремий соціум надає особливого характеру, що й формує мовну культурну самобутність кожного народу. Являючи собою невід’ємний компонент духовної культури, емоції, незважаючи на свою універсальність, в різних мовах проявляють специфіку вербалізації, яка зумовлена суб’єктивністю сприйняття мовця реальності та її інтерпретації. Так виникає емоційна картина світу, в якій об’єктивна реальність відображається крізь призму людських емоцій та сприйняття [8, с.431 – 432].

О. О. Леонтьєв зазначає, що «мова входить в складну єдність, вона – факт одночасно соціальний, що передбачає комунікацію, гносеологічний, психічний, семіологічний, що має логіко-понятійний і прагматичний аспекти» [2, с.79]. Оскільки існування емоцій – об’єктивний факт, так само як і їх вираження засобами мови, то при аналізі її функцій природно виділяти емотивну функцію, що відображає специфічну комунікативно-діяльну потребу людини – передати емоційне ставлення до тієї чи іншої події, факту, предмету, явища навколишнього світу. Це ставлення є одним з комунікативних ознак спілкування, одним із засобів задоволення потреби в спілкуванні. Мовні ситуації переживаються людьми завжди, і це не може не позначитися на їх мові. Існує навіть така думка, що будь-яке висловлювання є емоційним, що в мові немає емоційної нейтральності [6, с.274]. Цей факт можна, ймовірно, пояснювати тим, що будь-який комунікативний акт мотивований яким-небудь інтересом: необхідністю висловлювання, прагненням впливати на одержувача (слухача), потребою в будь-якій інформації та іншими прагматичними причинами [1; 7, с.53].

Таким чином, кожна культура та мікрокультура має різне ставлення до емоцій та надає їм певну соціальну конотацію, це не може не впливати на систему уявлень певного народу про світ та соціальну організацію і представлення мовних елементів для позначення емоційної лексики в мові. Відтак, прослідковується зв’язок когніції та емоції в англomовному лінгвосоціокультурному просторі.

Література:

1. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М. : Наука, 1987. – 263 с.
2. Кузенко Г.М. Мовні засоби вираження емотивності
http://www.nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/naukma/Fil/2000_18/14_kuzenko_gm.pdf
3. Леонтьев А. А. Психология общения. – 3-е изд. – М.: Смысл, 1999. – 365 с.
4. Педагогическая энциклопедия. Ред.: И. Каиров, Ф. Петров – Том 4. – М. : Изд. Советская энциклопедия, 1968. – 912 с.
5. Шаховский В. И. Эмотивная валентность единиц языка и речи // Вопросы языкознания. – 1986. – № 6. – С. 97-103.
6. Шаховский В. И. Категории эмоций в лексико-семантической системе языка. – Воронеж, 1987. – 192 с.
7. Фельцан І. М. Лексико-семантичний аналіз іменників на позначення позитивних емоцій у сучасній англійській мові. Режим доступу
http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Sdzif/2009_7.pdf#page=431
8. Danes Fr. Cognition and Emotion in the Discourse Interaction: A Preliminary Survey of the Field // Preprints of the Plenary Session Papers. – XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL, Berlin 10-15. August, 1987. – Berlin., 1987.– P. 272-291.